

El nom del carrer i plaça Na Jordana.

Enric Guinot

Professor d'Història Medieval de la Universitat de València.

Quan en la nostra època ens fixem en les nostres ciutats i pobles estem acostumats a trobar-nos un paisatge de noms i topònims que donen identificació pròpia a cadascú dels seus racons. En realitat, en incorporar-nos a la vida social tots nosaltres ens hem trobat la ciutat ja "batejada" amb el nom de cada carrer i plaça, de vegades noms geogràfics, més a sovint a major glòria d'alguns personatges o fets del passat, que no de tots, per cert, i en alguns casos amb el nom d'una persona de la qual no va quedant memòria col·lectiva de qui va ser. De fet poc saben ara mateix fora del gremi dels historiadors que la insigne avinguda Peris i Valero està dedicada a un polític del segle XIX, que entre altres coses, va ordenar bombardejar la nostra ciutat.

Però primer de tot convé aclarir que açò no sempre ha funcionat d'esta manera, ni tampoc els noms dels carrers de la nostra ciutat de València han estat els mateixos. I no sols han canviat al llarg dels segles i tenen una història pròpia darrere dels seus noms, sinó que també han estat diferents les formes de posar noms als carrers de la ciutat segons les diverses èpoques. Ara mateix està establert que siga el poder municipal qui exercisca eixa funció, però en segles passats les raons i la forma de posar nom a un carrer no foren les de hui en dia.

En els segles medievals i en la València foral, fins al segle XIX, l'origen del nom dels nostres carrers no estava en el poder municipal ni este pretenia retre homenatge a persones o institucions posant una placa en un cantó. Hi havia altres raons i elles es troben més bé en la voluntat popular i la simple utilitat d'orientar-se en el recinte urbà. A mesura que les ciutats i la vida urbana de València anà creixent durant l'època medieval als seus veïns i ciutadans els calgué situar llocs i posar fites, "domesticar" el seu entorn per a fer-ho controlable, abastable i conegut, en una paraula, útil per a trobar les cases, els tallers o les tendes dels seus veïns.

A partir d'esta explicació podem ara rastrejar amb major enteniment d'on pot vindre el nom de l'actual plaça (antic carrer) de Na Jordana. Els inventaris més antics, que coneguem actualment i que la citen com a carrer corresponen a finals del segle XVIII, de l'any 1793, concretament, fa ara poc més de dos-cents anys. Molt a sovint ha estat citat l'erudit d'aquell temps Marc Antoni d'Orellana com a referència de l'antiguitat encara major del nom de la nostra plaça, però realment les seues cites no són fermes. Ell només parla que havia trobat en documents del segle anterior, de l'any 1657, que a València hi havia una vídua amb eixe nom i que tenia un forn. No hi ha raons clares per a establir una connexió entre ambdues coses perquè de Jordanes i de Jordans, entre els valencians, hi ha hagut molts des del segle XIII.

Per exemple en el *Llibre del Repartiment* de la ciutat dels anys 1238-39, en són citats més d'una dotzena, i el mateix trobem en els llistats de veïns dels segles XIV i XV: hi apareixen diverses famílies dites Jordà. I això és perquè es tracta d'un cognom d'origen català relativament comú, el qual, efectivament, quan, una esposa restava vídua, usualment prenia la forma femenina: del marit dit Jordà, es passava a conèixer-la com jordana, amb el prefix "Na" indicant la seua condició de ciutadana.

Si recordem el que hem explicat abans sobre com es generava la creació dels noms dels carrers en la València medieval i foral, allò que podem proposar com explicació és que es tractaria d'una vídua d'eixa família Jordà, la qual, per la seua posició econòmica més que per fama o altres mèrits va esdevenir la seua casa com a referència del carrer en què s'hi trobava per al seus conveïns. Altra qüestió es quan va passar açò. Atenent la falta de referències que tenim del seu ús per als segles medievals cal pensar que prenguera este nom a partir del segle XVI o encara en el segle XVII, en tot cas amb una antiguitat que convertix el nom del carrer Na Jordana en un dels més antics de la nostra ciutat.

Una altra cosa, que convida a reflexionar, és que amb la reordenació urbana en marxa dels darrers anys al barri del Carme –"esponjamiento", li diuen-, la xarxa de carrers històrics, d'arrel medieval en molts casos, estiga sent eliminada, amb la qual cosa els noms dels nostres vells carrers van desaparèixer a tota pressa. Reconeixeran amb mi que no té molt a vore la millora de les condicions de vida en les cases antigues amb la pèrdua de la nostra memòria històrica com a valencians. Perquè no tots els carrers de València tenen la sort de tindre quan falla com la de Na Jordana per a salvar el seu nom.